

*Bi-Quarterly specialized-
scholarly journal Of Quranic
Studies Light of Revelation Vol.8,
No. 15,
Spring & Summer 2023
P 135 - 172*

دو فصل نامه علمی-تخصصی
مطالعات قرآن پژوهی نور وحی
س ۸ ش ۱۵ بهار و تابستان ۱۴۰۲
صفحات ۱۳۵ - ۱۷۲

تحلیل قرآنی امنیت ملی و محور مقاومت در اندیشه امام خامنه‌ای

سید محمد باقر موسوی*

چکیده

امنیت ملی، از معیارهای اساسی یک دولت مقتدر و از موضوعاتی است که امور هر کشوری در همه‌ی حوزه‌ها وابسته به آن است. این مهم هم از بُعد سلبی و هم از جهت ایجابی قابل طرح و بررسی است. از حیث سلبی مربوط به پاسداری از میهن در مقابل تهدیدهای دشمن و از نگاه ایجابی علاوه بر حفظ منافع ملی لازمه‌ی کسب فرصت‌ها برای رشد و پیشرفت است. از آنجاکه امنیت ملی فراهم‌ساز بستر توسعه‌ی قدرت همه‌جانبه‌ی دولت و ملت از طریق به‌کارگیری مؤثر و کارآمد منابع در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، نظامی و اقتصادی است، همواره امام خامنه‌ای به‌ضرورت و اهمیت آن اهتمام نموده است؛ اما باین‌وجود همچنان جای یک اثر علمی مستقل و نظام‌مند از منظر رهبری بر محور مقاومت خالی است. از این‌رو در پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی، اندیشه‌های قرآنی معظم له بر پایه‌ی مراجعه به بیانات و

*. دانش پژوه دکتری تاریخ معاصر جهان اسلام، جامعه المصطفی العالمیه:

اسناد و مدارک مکتوب، به تجزیه و تحلیل گرفته شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد امنیت ملی شامل ایمن‌سازی روانی و مادی و مالی بوده و از مسئولیت‌های اساسی دولت‌ها برای رفع و دفع تهدیدات مستقیم و غیرمستقیم مرتبط با بقای دولت، نظام شهروندی و شیوه زندگی است. بر پایه‌ی این نگاه روشن شد که اگر فعالیت‌های مربوط به امنیت ملی یک کشور دچار مشکل شود آن کشور و آن جامعه در همه‌ی عرصه‌ها دچار مشکل خواهد شد. از این رهگذر به دست آمد که از منظر رهبری با امنیت ملی اقتدار و دفاع از منافع و پاسداری از سرزمین، حفظ باورها و ارزش‌ها امکان‌پذیر است و با وجود آن و داشتن دیپلماسی سیاسی و قدرت میدانی می‌توان محور مقاومت را برای مقابله با دشمن و خنثی‌سازی طرح‌های استکباری تقویت کرد و نفوذ تأثیرگذار در مبادلات و مراودات منطقه‌ای و بین‌المللی داشت.

واژگان کلیدی: اندیشه قرآنی، امام خامنه‌ای، امنیت، امنیت ملی، مقاومت.

مقدمه

بر پایه آموزه‌های ادیان الهی، از ابتدای خلقت انسان و هبوط آن به زمین، درگیری میان دو جبهه وجود داشته است. سرچشمه این تقابل در نوع نگاه هستی و انسان و تکامل اوست. انسان هدفمند خلق شده است با داشته‌های که خداوند در وجود انسان نهاده باید مسیر رشد و کمال را طی نموده و به هدف بالا که تجلی شدن به اوصاف الهی و خلیفه‌اللهی است دست یابد. هدف انسان فقط نیازهای مادی نیست بلکه اهداف بالاتر نیز دارد. در طرف دیگر نگاه مادی‌گرای است که کمال انسان را در استفاده بیشتر از مادیات می‌داند. این دو نگاه همواره درگیر هستند. انبیای الهی به دنبال ترویج نگاه

اول بودند. گروهی با انبیایی الهی در تقابل بوده و آن را مانع شهوت پرستی های خود می دیدند.

جمهوری اسلامی ایران، پس از انقلاب اسلامی، اهداف و شعارهای را برای خود انتخاب نمود که مقصود آن اهداف بر اساسی تعالیم الهی بودند. توحید، خداپرستی، عدالت، آزادی، استقلال، مبارزه با ظلم و زیر بار ظلم نرفتن از اصول مهم جمهوری اسلامی بود از همین رو کسانی پیدا شدند که با آن اهداف به مقابله برخیزند.

امنیت ملی در عصر حاضر از ضروریات جامعه است و همه امور کشور با آن وابسته می باشد که صاحب نظران در تعریف آن دیدگاه مختلفی دارند. امنیت از مهم ترین اولویت و جزء اهداف دولت ها در سیاست داخلی و خارجی برای دستیابی به این امر است. آماده سازی برای امنیت ملی، از شاخصه های مهم یک دولت با اقتدار و پویا است. رهبران سیاسی و امنیتی خود را ملزم به تأمین آن می دانند. (جعفری، ۱۳۹۹: ۴)

دولت ها به عنوان گردانندگان اصلی و تأثیرگذار در عرصه بین الملل برای تأمین امنیت ملی و دفاع خود از شیوه های مختلفی استفاده می برند. با توجه به شرایط ایران از نظر فکری و موقعیت ژئوپلیتیک با طرح امنیت هوشمند نه تنها، حرکات دشمن را در جهت تضعیف امنیت ملی خنثی می نماید، بلکه می تواند منافع ملی خود را در بیرون مرزهای ملی خود دنبال و برقرار کند.

استراتژی دفاعی ایران از عمق راهبردی خود و جنگ غیرمستقیم در آن می باشد. این استراتژی اخذ شده از اندیشه رهبر معظم انقلاب است. امام خامنه ای درباره اهمیت عمق راهبردی می فرماید.

«تکیه گاه یک ملت به عمق استراتژیک اوست. نمی خواهند ملت ایران و نظام جمهوری اسلامی از این حمایت و طرفداری ای که از او در کشورهای مختلف می شود

- که البته بی‌نظیر هم هست - برخوردار باشد. شما در هیچ جا نمی‌بینید که در یک کشوری از رؤسای یک کشور دیگری، آحاد مردم - نه سیاسیون - تجلیل و احترام کنند؛ عکسشان را بلند کنند، نامشان را با هیجان بیاورند؛ جز جمهوری اسلامی. در کشورهای مسلمان هر جا بروید، آنجائی که رد پائی از جمهوری اسلامی هست، مردم نسبت به آن و نسبت به جمهوری اسلامی ابراز احساساتشان این‌جوری است. دشمن این را نمی‌خواهد؛ دشمن نمی‌خواهد این ارتباط برقرار باشد. جمهوری اسلامی باید این را یکی از وظائف خودش بداند. این جزو آن شاخص‌های اصلی است» (صدری، ۱۳۹۹:۱۱).

بنابراین آنچه در این نوشتار مورد بررسی قرار می‌گیرد اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای است که درباره امنیت ملی و محور مقاومت بیان شده است با بررسی بیانات رهبر معظم انقلاب و عوامل تأثیرگذار در اندیشه فکری ایشان توضیح داده خواهد شد. امنیت ملی بیان‌کننده تمام اهداف دفاعی کشور است، یعنی آمادگی برای جنگیدن به خاطر بازداشتن آن یا دوری کردن از آن، روحیه نیروهای دفاعی، تعداد و هوشیاری دانشمندان، تکنولوژی، ویژگی‌های دولت‌مردان و شخصیت‌های سیاسی و نظامی، موقعیت جغرافیای از جمله عوامل تأثیرگذار در امنیت ملی می‌باشند.

امنیت ملی جمهوری اسلامی در اندیشه امام خامنه‌ای بر محوری مکتب حیات‌بخش اسلام و آموزه‌های دینی تفسیر و تحلیل می‌شود که مجموعه عواملی مانند اعتقادات دینی، خدمتگزاری، عدالت‌طلبی، دشمن‌شناسی و مشارکت عمومی در ایجاد مؤلفه‌های امنیت ملی و تحکیم آن سهیم هستند. بر این اساس امنیت ملی در نظام جمهوری اسلامی ایران یک مقوله قدسی و ارزشی به شمار می‌آید. بنابراین امام خامنه‌ای، مسیر صعود به قله افتخارات کشور را عبور از پل‌های امنیت ملی می‌داند.

«امنیت، بسیار مقوله‌ی مهمی است و بدون امنیت، یک کشور در همه عرصه‌ها و صحنه‌های فعالیت و تلاش دچار مشکل است، در مقوله‌ی علم، در مقوله‌ی پیشرفت‌های اقتصادی، در مقوله‌ی مسائل معیشتی و شهروندی، در مقوله‌ی سازندگی کشور، در همه‌ی مقولاتی که می‌تواند افتخارات بزرگ ملی را برای یک کشور به ارمغان بیاورد، پیش‌نیاز اصلی و اساسی عبارت است از امنیت» (حسین‌خانی، ۱۳۹۲: ۱۲۲) بنابراین آنچه در این نوشتار مورد بررسی قرار می‌گیرد اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای است که درباره امنیت ملی و محور مقاومت بیان شده است با بررسی بیانات رهبر معظم انقلاب و عوامل تأثیرگذار در اندیشه فکری ایشان توضیح داده خواهد شد.

مفاهیم

الف) امنیت

واژه امنیت در لغت به معنای در امان ماندن از خطر و نداشتن ترس از چیزی و آرامش است. (انوری، ج ۱، ۵۷۰: ۱۳۸۱)، در فرهنگ‌های لغت کلمه امنیت چنین معنا شده است، در امان بودن، ایمن، آسودگی و آرامش که امنیت و امان به حوزه زندگی انسان است که در هر صورت اگر احساس ترس و ناآرامی کند و نتواند نیازهای خود را برآورده کند احساس ناراحتی و ترس به او دست می‌دهد یا خواهد داد. (مرادی، ترکشوند، ۱۳۸۹: ۱۳). امنیت رفیع‌ترین ارزش یک جامعه است با مرور بر تاریخ جوامع درمی‌یابیم که امنیت همواره یکی از مسائل اساسی و حیاتی تلقی شده است. امنیت از مفاهیم است که بیان تعریف دقیق از آن به آسانی میسر نیست چون پدیده احساسی، ادراکی و فرهنگی است. واژه امن به معنای اطمینان و آرامش قلب و خاطر جمع بودن می‌باشد. عنصر اصلی در تعریف امنیت نبود تهدید است همه ابعاد زندگی به آن خورده

است عده‌ای امنیت را عامل رفاه و آسایش و توسعه همه‌جانبه زندگی دانسته‌اند. در اندیشه اسلام امنیت از یک مفهوم وسیع در همه امور معنوی و مادی، فرد و اجتماعی، خارجی و داخلی، اقتصادی و سیاسی برخوردار است. امنیت پیوند وثیق باایمان، عبودیت، تقوا، احترام، تکامل، عدالت و برابری دفاع از مظلوم ... دارد. براین اساس امنیت با تکامل انسان ارتباط دارد و رشد و ترقی در همه حوزه‌های زندگی در سایه امنیت و آرامش خواهد بود. (مهاجر نیا، ۱۳۹۳: ۱۸۴) امنیت به مجموعه توانایی‌ها و سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های یک ملت برای حفاظت از خود و ارزش‌های داخلی در مقابل تهدیدات گفته می‌شود. امنیت برای یک ملت از همه چیز واجب‌تر است. اگر امنیت نباشد هیچ دولتی نمی‌تواند کار کند، برای سازندگی هیچ سنگی روی سنگ گذاشته نخواهد شد. وقتی هرج و مرج و ناامنی باشد، هیچ مشکلی از مشکلات حل نخواهد شد. (لطفی مرزناکی، ۱۳۹۴: ۱۹)

امنیت از سال ۱۹۹۱م، به صورت یک مفهوم مورد اختلاف و جدل در روابط بین‌الملل درآمده است. واژه امنیت دارای دو معنای سلبی و ایجابی است سلبی یعنی نبود ترس، اجبار و تهدید ایجابی یعنی بودن احساس رضایت و اطمینان نزد دولت مردان و شهروندان. بنابراین امنیت عبارت است از: رهایی از وحشت، خوف، خطر و داشتن آرامش و اطمینان در حراست و صیانت از ارزش‌ها و منافع حیاتی کشور. امنیت هنگامی مستقر می‌شود که بازیگر دغدغه‌ای در خصوص تجاوز دیگران نداشته و نسبت به آنچه است و باور دارد، احساس آرامش کند. اساسی‌ترین دغدغه برای دولت‌ها در طول حضور آنان همواره و در تمامی جغرافیاها بدون استثناء کسب، حفظ و بسط امنیت بوده است. دولت‌ها با هر نوع ایدئولوژی که مبنای رفتار خود در صحنه روابط بین‌الملل قرار می‌دهند، امنیت را مبنای فهم خود از ماهیت روابط

بازیگران و چرایی حیات یافتن آن‌ها می‌یابند. همه بازیگران به دنبال امنیت می‌باشند، اما اینکه چه کیفیتی از امنیت موردنظر است و چه خطراتی امنیت را تهدید می‌کنند بستگی کامل به جایگاه دولت‌ها در سیستم بین‌الملل، ارزش‌ها و اعتقادات دولت‌ها و اهدافی که آنان برای خود مقرر کرده‌اند دارد. گروهی تأکید را بر عناصر مادی برای متجلی ساختن امنیت قرار می‌دهند و گروهی نیز نیروهای نمادی و ارزشی را به صحنه می‌آورند. امنیت از مهم‌ترین انگیزه‌های بشر است که بازندگی انسان پیوند دارد. اساسی‌ترین نیاز یک جامعه، قبیله، طایفه، قوم یا یک کشور تأمین امنیت و بالا بردن سطح امنیت اهداف مهم کشورها است. (روشندل، ۳: ۱۳۷۴)

در پرتو امنیت است که بشر قادر خواهد بود با خاطری آسوده، به کار و فعالیت اشتغال داشته و اندیشه‌های خویش را به کار اندازد. امنیت بسترساز نوآوری و اختراع بوده و انسان‌ها در سایه امنیت خواهند توانست در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، صنعتی، دفاعی و... به رشد و شکوفایی نایل آیند. (جعفری، ۱۳۹۹: ۸) بنابراین «شرط حرکت عظیم اجتماعی یک ملت، در درجه اول امنیت است» (بیانات در مراسم دیدار گروه کثیری از سپاهیان و بسیجیان در مشهد ۱۰/۶/۱۳۷۸). «اگر امنیت نباشد، بسیاری از خیرات جامعه، از آن جامعه رخت خواهد بست» (بیانات در دیدار فرماندهان و گروهی از کارکنان نیروی انتظامی ۱۷/۷/۱۳۷۸). «اگر امنیت نبود، علم هم نیست، اقتصاد هم نیست، ابتکار هم نیست. آن چیزی که موجب می‌شود یک کشور بتواند دانشمند تربیت کند، بتواند در بخش‌های مختلف رشد کند، وجود امنیت است. بستر امنیت برای یک کشور از همه چیز مهم‌تر و لازم‌تر است» (بیانات در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع) (۱۳۹۶/۰۲/۲۰) امنیت عبارت است از در معرض تهدید قرار نداشتن یا از تهدید در امان بودن است. امنیت به معنای رهای

و آزادی از خطر، ترس و احساس آرامش از هرگونه تهدید که یکی از ضرورت‌های اساسی بشر از شروع زندگی اجتماعی آن می‌باشد.

ب) امنیت ملی

برای امنیت ملی تعاریف مختلفی ارائه شده این واژه بعد از جنگ جهانی دوم متداول شد، مطرح شدن امنیت ملی بعد از تولد دولت - ملت به وجود آمد که صاحب نظران برای آن تعریف واحدی ارائه نداده‌اند. امنیت ملی در فرهنگ سیاسی عبارت است از آزادی کشور در تعقیب هدف‌های اساسی و فقدان ترس و خطری جدی از خارج نسبت به منافع سیاسی اساسی و حیاتی. یکی از اصلی‌ترین اهداف حکومت در جهان تأمین امنیت و حفظ آن می‌باشد. امنیت از ماده امن به معنای بی‌ترسی، اطمینان، آسایش و آرامش است و در لغت فارسی به معنی امان بودن، ایمنی، آسودگی و آرامش آمده است. (لطفی مرز ناکی، ۱۵: ۱۳۹۴). در اصطلاح امنیت یعنی توانایی کشور در برطرف کردن تهدیدات خارجی علیه حیات سیاسی و منافع ملی خود. امنیت ملی دست‌یابی به شرایطی که به کشور امکان می‌دهد از خطرات بالقوه یا بالفعل خارجی و نفوذ سیاسی و اقتصادی بیگانگان در امان باشد و در راه پیشرفت و توسعه اقتصادی، اجتماعی و انسانی رفاه عمومی گام بردارد.

انسان‌ها از هنگامی که خواستند به صورت گروهی زندگی کنند به امنیت نیاز پیدا کردند و با پیدایش اجتماعات، تشکل و کشورها امنیت بیشتر مورد توجه قرار گرفت چون با بودن امنیت است که انسان قادر شد فعالیت، کار و اشتغال داشته باشد و در عرصه‌های گوناگون به رشد و شکوفای دست پیدا کند. (همان، ۱۷) اسلام جهان‌شمول است و برای همه جنبه‌های زندگی انسان برنامه دارد و در برابر خطرات و تأمین امنیت

توجه خاص داشته است. امنیت در قرآن، حالت طمأنینه، در امان بودن، آسایش و عدم خوف است. نور، ۵۵ نحل، ۱۱۲ بقره، ۱۲۵ و ۱۲۶ حجر، ۴۵ و ۴۸ دخان، ۵۱ آل عمران، ۱۵۴. با توجه به این آیات در اسلام امنیت دارای اهمیت زیاد می‌باشد. در اندیشه امام خامنه‌ای امنیت بخشی از سیاست و ابزاری برای سیرالی‌الله است کارکرد امنیت، ایمن ساختن و مهیاکردن شرایط برای حفظ ارزش‌های اسلامی است در مقابله با طاغوت به هر صورت می‌باشد. (لطفی، ۱۷: ۱۳۹۴) مکتب اسلام ابزار نظامی را راهی برای کسب امنیت می‌داند. اندیشه‌های امام خامنه‌ای ملهم از اندیشه الهی و دینی بوده و دارای مبانی دینی در راستای آرمان‌های الهی می‌باشد و نگاه ایشان برخلاف عرف حاکم در جهان است. «امنیت ملی برای یک ملت از همه چیز واجب‌تر است. اگر امنیت ملی نباشد، هیچ دولتی نمی‌تواند کار کند؛ برای سازندگی، هیچ سنگی روی سنگ گذاشته نخواهد شد. وقتی که هرج و مرج و ناامنی باشد، هیچ مشکلی از مشکلات مملکت حل نخواهد شد؛» (دیدار با دانشجویان ۱۳۷۸/۴/۲۱) از دیدگاه امام خامنه‌ای امنیت جایگاه بلندی در نظام سیاسی دارند، به طوری که شرط تعالی و رشد جامعه به حساب می‌آید.

«امنیت، نعمت بزرگی است. در قرآن هم راجع به امن و امنیت سخن رفته است. در هر جامعه‌ای، زمینه لازم برای پیشرفت‌های مادی و معنوی، امنیت است... شرط حرکت عظیم اجتماعی برای یک ملت، در درجه اول «امنیت» است. امنیت هم انواعی دارد؛ یکی از آن‌ها امنیت نظامی و انتظامی است. امنیت سیاسی و اقتصادی و فکری و عقیدتی هم داریم که همه این‌ها مقولات بسیار بااهمیتی است» (بیانات دیدار با سفرا و روسای نمایندگی سیاسی ایران در خارج از کشور ۱۳۹۰/۱۰/۷)

التر لیپمن محقق و نویسنده آمریکایی اولین کسی است که مفهوم امنیت ملی را به روشنی تعریف کرده است: یک ملت وقتی دارای امنیت است که در صورت اجتناب

از جنگ بتواند ارزش‌های اساسی خود را حفظ کند و در صورت اقدام به جنگ بتواند آن را پیش ببرد. واقع‌گرایانی مانند «مورگنتا»، امنیت ملی را هم‌معنای «قدرت نظامی» در نظر می‌گیرند و اعتقاد دارند که کشمکش بر سر قدرت، هدف دولت‌مردان در بحث امنیت ملی است. «باری بوزان» باور دارد که امنیت ملی از نظر مفهومی، ضعیف و از نظر تعریف، مبهم و از نظر سیاسی، قدرتمند است. بنابراین امنیت ملی عبارت است از: «وضعیتی که در آن یک کشور نسبت به منافع و ارزش‌های حیاتی خود، تهدید جدی احساس نکند». و یا در تعریفی دیگر می‌گوید: «امنیت ملی عبارت است از توانایی یک کشور در دفع تهدیدهای خارجی، علیه حیات سیاسی یا منافع ملی. اینکه امنیت ملی به‌عنوان مقوله‌ای اولویت‌دار در سیاست‌گذاری‌های کشوری و لشگری باقی‌مانده، فرایندها و روندهای تولید و تکثیر تهدید نیز در جوامع مختلف به‌عنوان امری مسلم و قطعی تلقی گردیده است. به‌گونه‌ای که اختلاف راهبردها، عمدتاً برخاسته از نظام معرفتی امنیت ملی و همچنین برآورد از دامنه، عمق، نوع و ماهیت تهدیدها است. علی‌ای حال، بدون تردید وجود تهدید و تنوع بلکه تطور آن بسته به شرایط زمان و مکان، از عناصر متقن منظومه دیده‌بانی امنیت ملی محسوب می‌شود و تقریباً همه کشورها و محافل راهبردی معاصر نیز در اصل این نکته اشتراک نظر دارند. از این‌رو، لازمه درک راهبردی از امنیت ملی و طراحی هوشمندانه سامانه‌های دفاع ملی، ترسیم محیط امنیتی است، محیطی که نشانگر مؤلفه‌های محاط در آن از منظر تهدید امنیت باشد. دستیابی به نظامی معرفتی و روش‌شناختی وثیق در خصوص این مقوله، پیش‌نیاز سیاست‌گذاری دفاع ملی است که مطالعه تطبیقی راهبردهای دفاعی امنیتی نیز این امر را تأیید می‌کند. (جعفری، ۱۳۹۹:۹) امنیت ملی از پدیده‌های جغرافیای است که از اساسی‌ترین هر کشور می‌باشد به‌طوری‌که هر دولت سیاست‌های خود را طبق آن

برنامه‌ریزی می‌نماید اساسی‌ترین منافع هر دولت را منافع امنیت ملی تشکیل می‌دهد. امنیت ملی برای هر کشور با ارزش‌ترین و بالاترین نیاز ملت محسوب می‌گردد. (رحیم صفوی، ۱۳۹۵:۵) امنیت ملی عبارت است از حفظ قدرت نظامی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی که نتیجه آن اعمال حاکمیت در امور داخلی و خارجی و جلوگیری از هرگونه تهدید یا تضعیف دولت و ملت می‌باشد. امنیت ملی مجموعه شرایط و امکانات پویایی است که تحقق نیازهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را میسر می‌سازد.

ج) مقاومت

واژه مقاومت در لغت به معنای ایستادگی، پایداری بادوام و استحکام است. (انور، ج ۷، ۷۲۴۷:۱۳۸۱) مقاومت به معنای ایستادگی کردن، باکسی در امری، برابری کردن و ضدیت کردن است. (عمید، ج ۳، ۲۲۸۹:۱۳۷۴) مقاومت در لغت عرب به معنای با او برخاستن و با او مخالفت کردن است. در زبان فارسی به معنای ایستادگی کردن و برابری کردن می‌باشد. (بدر خانی، ۱۴۰۰:۷) ایستادگی کردن، مقابلی، پافشاری، استقامت. (دهخدا، ۱۳۸۵:۲۰۵) ایستادگی کردن، برابری کردن، مقاومت به معنای ایستادگی کردن و پایداری نمودن و باکسی در امری برابری کردن است (لطفی، ۱۳۹۸:۱۰)

مقام معظم رهبری در به کار بردن واژه مقاومت، آن را یا به صورت مضاف الیه، استفاده می‌کنند مانند نیروی مقاومت و جبهه مقاومت و... از طرفی غالباً استقامت را همراه با مقاومت به کار برده و وقتی می‌خواهند برای مقاومت به آیات قرآن استناد کنند، به آیاتی استناد می‌کنند که به استقامت توصیه می‌کند:

«بنده بارها گفته‌ام، هر کاری که آمریکا و نظام سلطه‌ی همراه آمریکا، درباره‌ی ایران و علیه ایران و ملت ایران و نظام جمهوری اسلامی می‌توانستند انجام بدهند، انجام داده‌اند؛ هر کاری نکردند، چون نمی‌شده بکنند، یک دلایلی وجود داشته، به خاطر آن دلایل نمی‌شده انجام بدهند؛ هر کاری ممکن بوده انجام بدهند، انجام داده‌اند در دشمنی. و نتیجه این است که مشاهده می‌کنید؛ این درخت عظیم، این شجره‌ی طیّبه، شجره‌ی طوبی، روزبه‌روز اقتدار پیدا کرده؛ این بنای مستحکم، هرروز مستحکم‌تر از گذشته خودش را به رخ دشمن می‌کشد. آن‌وقت اینجا است که واژه‌ی مقاومت معنا پیدا می‌کند؛ اینکه ما می‌گوییم «نیروهای مقاومت، جریان مقاومت، جبهه مقاومت» یعنی این؛ یعنی یک حقیقتی به نام اسلام در دوران معاصر سر بلند کرده است که این حرکت عظیم اسلامی، صدسال پیش، پنجاه سال پیش نبود، امروز وجود دارد که گریبان نظام سلطه را محکم می‌گیرد و برای آزادی و عدالت اقدام می‌کند؛ این به وجود آمده؛ آن‌ها هر توانی که دارند، می‌خواهند در مقابل این به خرج بدهند که این را عقب برانند؛ اینجا است که «فَلِذَلِكَ فَادَعُْ وَأَسْتَقِمْ»؛ هم دعوت لازم است، هم استقامت لازم است؛ مقاومت یعنی این». (بیانات در دیدار بسیجیان ۶/۹/۹۸).

د) اندیشه

اندیشه اسم مصدر است اندیشه در زبان فارسی معانی گوناگونی دارد. در فرهنگ اندیشه را تأمل، تفکر، اضطراب و بیم معنی کرده‌اند در اینجا مراد از اندیشه معنای لغوی آن می‌باشد که به معنای اندیشیدن است این نوشتار در پی گردآوری اندیشه‌های مقام معظم رهبری درباره امنیت ملی در محور مقاومت است. اندیشه در لغت به معنای اندیشیدن، تأمل کردن و تفکر کردن به کار گرفته شده است که به معنای هرگونه تفکر

درباره امر دفاع می‌باشد. اندیشه رهبران هر کشور، برای نظام سیاسی آن کشور اهمیت زیادی دارد چون راهنمای‌های آنان بیان‌کننده رهنمودهای راهبردی آن جامعه است. (لطفی مرز ناکی، ۱۳۹۴: ۱۲)، در منابع کمتر چیزی به آن پرداخته شده اندیشه است. اندیشه توصیفی است از واکنش‌های اجتماعی که انسان‌ها زندگی می‌کنند. اندیشه عبارت است از کوشش و تلاش برای تعیین اهداف به اندازه معقول که احتمال تحقق دارد. برخی آن را تأمل درباره آرای سیاسی دانسته‌اند. (مهاجر نیا، ۱۳۸۹: ۲۹)، اندیشه فرایندی است که در آن عقل به مثابه ابزار بکار می‌رود و ذهن با مرور اطلاعات داشته‌ها و شهود در جهت کشف یک مجهول، حل مسئله و افق‌گشای می‌باشد. (لطفی مرز ناکی، ۱۳۹۹: ۱۱۵) اندیشه و تفکر را به معنای انجام عملیات عقلی در معلومات حاضر در ذهن، برای دست یافتن به مطلوب تعریف کرده‌اند بنابراین اندیشه را می‌توان روند تفکر و سیر عقلانی میان مجهول و معلوم دانست. (حلیمی، ۱۳۹۹: ۲۰۳).

تحلیل قرآنی مؤلفه های امنیت ملی در اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای

مؤلفه های مطرح شده در اندیشه دفاعی امام خامنه ای را می توان در سه عرصه، نظامی، فرهنگی و اقتصادی مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. البته حوزه های دیگر نیز است که ظرفیت محدود نوشتار اجازه طرح و تفصیل موارد بیش از حوزه های یاد شده را نمی دهد.

۱- مقاومت نظامی

الف) دشمن شناسی

یکی از اساسی ترین و مهم ترین موضوعات امنیت دفع تهدیدات دشمن شناسی است چون که میزان قدرت، فکر، توانایی ها و سیاست های دشمن اگر شناخته نشود

جنگ و مبارزه مؤثر با آن غیرممکن است بلکه پیروزی و موفقیت در برابر آن نیز به دست نخواهد آمد. (جعفری، ۱۳۹۲: ۱۸۵)، کسی که با حاکمیت نظام مستقل مردمی دینی مخالف است دشمن می‌باشد. سودجویان، طمع ورزان، زورگویان، غارتگران و کسانی که از حکومت دینی ضرر می‌بینند دشمن هستند و آمریکا از همه بیشتر خسارت دیده حاکمیت اسلامی است. (بیانان مقام معظم رهبری، در دیدار جمعی از مردم قم، ۱۳۷۹/۱۰/۱۹ ش)، دشمن را باید شناخت پیامبر (ص) فرمود: **أَلَا وَ إِنَّ أَعْقَلَ النَّاسِ عَبْدٌ عَرَفَ رَبَّهُ فَأَطَاعَهُ وَ عَرَفَ عَدُوَّهُ فَعَصَاهُ آغَاهُ** باشید عاقل‌ترین مردم کسی است که خدا را بشناسد و خداوند را اطاعت کند، و دشمن را هم بشناسد و از او نافرمانی کند. (مجلسی، ۱۷۹، ۷۴: ۱۴۰۳)، امام علی (ع) دشمن‌شناسی را رمز بصیرت می‌داند و می‌فرماید: **وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ لَنْ تَعْرِفُوا الرُّشْدَ حَتَّى تَعْرِفُوا الَّذِي تَرَكْتُمْ، وَ لَنْ تَأْخُذُوا بِمِشَاقِ الْكِتَابِ حَتَّى تَعْرِفُوا الَّذِي نَقَضْتُمْ، وَ لَنْ تَمَسَّكُوا بِهِ حَتَّى تَعْرِفُوا الَّذِي نَبَذْتُمْ**. بدانید که هیچ‌گاه حق را نخواهید شناخت جز آن‌که ترک‌کننده آن را بشناسید! هرگز به پیمان قرآن وفادار نخواهید بود مگر آن‌که پیمان‌شکنان را بشناسید، و هرگز به قرآن چنگ نمی‌زنید مگر آن‌که رها کننده آن را شناسایی کنید. (رضی، نهج البلاغه، ترجمه دشتی، خطبه، ۱۴۷)، شناخت دشمن در قرآن از جایگاه ویژه‌ای برخوردار می‌باشد خداوند در آیات زیادی در کلمات مختلف دشمنان حق را بیان نموده است و چهره آن‌ها را برای رهروان حقیقت آشکار نموده تا مسلمان‌ها آنان را خوب‌تر شناسایی کنند و خود را برای مقابله با دشمن تقویت نمایند. چون دشمن برای گمراه کردن انسان سوگند خورده است. **وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ**. برای مبارزه و جهاد در برابر دشمنان هرچه در توانایی دارید و می‌توانید نیرو و تجهیزات نظامی آماده کنید. سوره ص/ ۸۲، نساء/ ۱۰۱، ۹۲، ۱۶، فرقان/ ۳۱۷، انعام/ ۱۱۲، شعراء/ ۷۷، تغابن/

۱۴، فاطر / ۶، اسراء / ۱۷، مائده / ۸۲، بقره / ۱۳۵، اعراف / ۹۶، ۱۷۹، احزاب / ۱۹، توبه / ۶۷، آل عمران / ۱۲۰، محمد / ۱۶، فصلت. ۵۲. مقام معظم رهبری نیز در ضرورت شناخت دشمن فرمودند:

«مراقب دشمن باشید؛ دشمن را خوب بشناسید؛ مبدا از شناسایی دشمن غفلت کنید. غریبه‌هایی را که در لباس خودی خودشان را در همه‌جا داخل می‌کنند بشناسید؛ دست‌های پنهان را ببینید. هیچ‌کس به خاطر غفلت ستایش نمی‌شود. هیچ‌کس به خاطر چشم‌ها را بر هم گذاشتن، مدح نمی‌شود. اگر بر آدم غافل ضربه‌ای وارد شد، اول کسی که مسئول و مذموم است، خود اوست؛ مراقب باشید» (بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان به همراه اقشار مختلف مردم. ۱۳۷۸/۴/۲۱)، امام علی (ع) همواره و پیوسته دشمن را زیر نظر داشت و هرگز از مکر و حيله و کید دشمن نباید غافل بود هرکه غفلت کرد سرنوشت مصیبت باری را برای خود مهیا کرده است چنان‌که فرمود: مَنْ نَامَ عَنِ عَدُوِّهِ أَنْبَهَتَهُ الْمَكَائِدُ. کسی که از دشمن غافل شود کینه‌ها، حيله‌های دشمن بیدارش می‌کنند. مَنْ نَامَ لَمْ يُنَمَّ عَنْهُ. اگر کسی بخوابد باید بداند که دشمن نخوابیده است. (تقفی، ابراهیم بن محمد، ۱۳۹۵: ۱، ۳۲۱)، مقام معظم رهبری هشدار می‌دهند: «دشمن درصدد نفوذ است. هر پنجره‌ای پیدا کند، وارد خواهد شد؛ هوشیاری‌تان را بیشتر کنید. دشمن، امنیت ملی ما را هدف گرفته است. امنیت ملی برای یک ملت، از همه‌چیز واجب‌تر است. اگر امنیت ملی نباشد هیچ دولتی نمی‌تواند کار کند؛ برای سازندگی، هیچ سنگی روی سنگ گذاشته نخواهد شد. وقتی که هرج و مرج و ناامنی باشد، هیچ مشکلی از مشکلات مملکت حل نخواهد شد؛ نه اقتصاد مردم، نه فرهنگ مردم، نه مسائل اجتماعی مردم، نه مسائل سیاسی مردم. وقتی امنیت نبود، همه‌ی این‌ها از بین خواهد

رفت. دشمن این را هدف گرفته است. این را ملت ایران در همه جای کشور باید بفهمد؛ که البته می‌فهمد و می‌داند. بحمدالله ملت هوشیار است» (جعفری، ۱۳۹۲: ۱۸۹).

ب) دیپلماسی دفاعی

دیپلماسی دفاعی یعنی فعالیت‌های مانند برقراری گفتگوی راهبردی و امین‌تر و تبادل آموزش حرفه‌ی نظامی و انجام رزمایش‌های مشترک نظامی با کشورهای دیگر، دیپلماسی دفاعی بخشی از امنیت ملی به شمار می‌رود در کل می‌توان گفت دیپلماسی دفاعی کاربرد دیپلماتیک در عرصه‌ی دفاعی به جهت تأمین منافع و امنیت ملی می‌باشد. (لطفی، ۱۳۹۵: ۱۴۲) دیپلماسی به منظور تأمین اهداف عالی یک نظام سیاسی در سطح کلان ملی و در صیانت از منافع ملی در تعامل با محیط بین‌المللی و پیرامون می‌باشد.

دفاع عبارت است از حمایت، دور کردن، مقاومت، حفاظت، تجهیز و تقویت و استحکام بخشیدن است. دفاع ایستادگی در برابر حمله دشمن و مقابله با تهدیدات موجود می‌باشد (مرز ناکی، ۱۳۹۷: ۱۲)، دیپلماسی دفاعی عبارت از مذاکرات و روابط دیگر میان نظامیان توسط دیپلمات‌های نظامی است و هدف آن تأثیرگذاری بر محیطی است که نیروهای نظامی در آن فعالیت دارند. موفقیت دیپلماسی دفاعی منوط به شناخت شرایط و مهارت‌ها و برخورد داری از سطح قابل توجه از توانمندی می‌باشد.

بدون داشتن قدرت دست‌یابی به هدف‌های دیپلماتیک بسیار سخت و دشوار خواهد بود. (گروه نویسندگان مقالات برگزیده، ۱۳۹۱: ۷۲) امنیت ملی از بنیادهای اساسی هر حکومت است هر کشور باید به تکیه بر نیروهای داخلی خود در برابر متجاوز مقاومت کند و مسئولان باید علیه هر تهاجم احتمالی چاره بیندیشیدند از جمله آن چاره‌اندیشی تقویت و ارتقای نیروهای نظامی و مسلح است. نیروهای مسلح، برترین عامل در حفظ

امنیت کشورند. «نیروهای مسلح به گفته‌ی امیر مؤمنان دژ ملت، باروی ملت، حصن و حصار مستحکم مردم سرزمین‌های خود هستند و امنیت را این‌ها تأمین می‌کنند. و ارزش امنیت و وزنش در هر مجموعه‌ی اجتماعی و برای هر ملتی، با چیز دیگری قابل مقایسه نیست. اگر امنیت بود، دانش و پیشرفت و عدالت و سرافرازی و عزت و دنیا و آخرت در آن جامعه میسر می‌شوند. امنیت که نباشد، دستاوردهای بشری، دست‌نیافتنی می‌شود» (بیانات در دانشکده علوم دریایی نوشهر، ۱۴/۷/۱۳۸۸)، به همین خاطر «ما برای ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، تجهیزات فراهم می‌کنیم. ما نیروهای مسلح خود را تا آنجا که در وسع و قدرت ماست، با تمام توان تجهیز می‌کنیم». (جعفری، ۱۹۲:۱۳۹۲) «نیروهای مسلح جمهوری اسلامی باید قوی بشوند؛ قدرت دفاعی ما باید بالا برود» (بیانات در مراسم اعطایی نشان به فرماندهان عملیات بیت‌المقدس، ۵/۷/۱۳۶۸) دیپلماسی دفاعی به معنای استفاده دیپلماسی در حوزه دفاع برای برقراری منافع ملی است که از طرف سازمان‌های دفاعی کشورها بدون استفاده از قدرت سخت به خاطر افزایش همکاری و تعاملات. (لطفی مرزناکی، ۱۴۲:۱۳۹۵)، دیپلماسی یکی از روش‌های مسالمت‌آمیز برای تحقق سیاست خارجی است جهت صیانت از منافع ملی و امنیت ملی و به‌منظور افزایش امنیت در داخل و ارتقای ضریب امنیت خارجی مقام معظم رهبری در سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه در امور سیاسی، امنیتی و دفاعی شأن و موقعیت و نقش جمهوری اسلامی در نظام بین‌المللی و منطقه و با اولویت با کشورهای همسایه و مقابله با زیاده‌خواهی غرب و تلاش برای همکاری با کشورهای اسلامی را مورد تأکید قرار داده است. (همان، ص ۱۴۸). در واقع هویت دین اسلام صلح و آرامش است این دکتترین برگرفته از آموزه‌های قرآن و اسلام است. فَإِنْ اعْتَرَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَالْقَوَا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا.

«پس اگر از شما کناره‌گیری کرده و با شما پیکار ننموده‌اند، و با شما طرح صلح افکندند، پس خدا هیچ راهی برای (تعدی) شما بر آنان قرار نداده است». (نساء/۹۰)

دیپلماسی دفاعی جزء از سیاست ملی در مسئله روابط خارجی می‌باشد که محوریت ابزارها و روش‌های کارکرد دیپلماتیک را از روش‌های سنتی خارج و میدان را برای نقش‌آفرینی فکر دفاعی فراهم نموده است؛ در دیپلماسی دفاعی این اندیشه و تفکر دفاعی است که در دنیای روابط خارجی وارد می‌شود و به خدمت فراهم کردن اهداف ملی درمی‌آید. این نیروهای مسلح هستند که دست آوردهای فکری و تجربی خود را برای تأمین امنیت ملی به کار می‌گیرند. جمهوری اسلامی ایران هم از سال ۱۳۸۰ به بعد به خاطر حراست از امنیت ملی و مبارزه با تهدیدات دشمنان، دیپلماسی دفاعی را به‌عنوان وسیله مهم مورد توجه قرار داد. و مقام معظم رهبری ستاد کل نیروهای مسلح را مسئول هماهنگ‌کننده این امر تعیین نمودند. (جعفری، پیشین، ۱۹۳)، شیوه دیپلماسی مقام معظم رهبری، برگرفته از ویژگی‌های منحصر به فرد معظم له مانند شجاعت، فقاقت، قاطعیت، سازش‌ناپذیری، خلوص و عرفان است. رویکرد تعاملی رهبری ایران با کشورهای دیگر در عرصه بین‌الملل چه در دوره‌ی امام خمینی (ره) و چه در عهد حضرت امام خامنه‌ای، صرف‌نظر از مذاکرات و امور جاری دستگاه‌های اداری دولت‌های پس از انقلاب، ضرورتی برای دفاع از هویت و اصالت انقلاب اسلامی جمهوری اسلامی ایران بوده است. (لطفی مرزناکی، ۱۳۹۷:۱۷۱) دیپلماسی دفاعی از نظر امام خامنه‌ای مغایر سلطه‌گری و سلطه‌پذیری می‌باشد خلاصه اینکه ظلم نکردن، مبارزه با ظلم و حمایت از مظلوم اصل اولیه در دیپلماسی دفاعی به شمار می‌رود. (جعفری، ۱۳۹۲:۴۹)، دیپلماسی دفاعی بخشی از تقویت دفاع رو بنا و بنیه‌ی دفاعی کشور به شمار می‌رود. اصول دیپلماسی دفاعی رهبری برگرفته از خصوصیات منحصر به فرد ایشان

همچون فقاقت، سازش‌ناپذیری، شجاعت، قاطعیت و خلوص است. (سومین تبیین اندیشه‌های امام خامنه‌ای، ۲۶۱).

ج) توانمندسازی و ارتقای دفاعی برای بازدارندگی

هدف نخست سیاست در نظام هر کشور حیات و حفظ بقاء تمامیت ارضی آن می‌باشد. یکی از موضوعات مهم و بااهمیت که مورد توجه کشورها است پرداختن به امور دفاعی و نظامی می‌باشد، چون که امنیت و استقلال یک کشور وقتی تضمین می‌شود که آن کشور دارای قدرت نظامی و دفاعی بالا باشد. (قربانی، ۱۳۹۹:۵، و اصلی‌ترین تدبیر این هدف توانمندسازی و فهماندن دشمن نسبت به برتری خود و افزایش هزینه‌ها نسبت به منافع در صورت تهاجم است. این تدبیر کارساز بوده و مورد استقبال دولت‌ها قرار گرفته است و باعث همزیستی مسالمت‌آمیز گردیده است. این مفهوم درباره کشورهای که دارای جایگاه ژئوپلیتیک هستند از اهمیت زیادی برخوردار است. در چنین فضای بازدارندگی، آسیب‌پذیری از سوی تهدیدات به صورت قابل توجهی کاهش می‌یابد. جمهوری اسلامی ایران بر اساس نگرش فقهی و تجربه هشت سال دفاع مقدس و داشتن موقعیت ژئوپلیتیک ویژه خصوصاً مالکیت تنگه هرمز، منابع و ذخایر فراوان گازی، نفتی، آبی و اهداف ۲۰ ساله جهت پیشرفت و توسعه کشور این واژه را مبنای تدبیر دفاعی کشور تعیین و مورد توجه قرار داده است. (جعفری، ۱۳۹۲:۲۲۰)، مهم‌ترین دست آورد توانمندسازی ارتقای آن دست‌یابی به بالاترین سطح از آمادگی دفاعی می‌باشد. رهبر معظم انقلاب در این مورد می‌فرماید: باید کشور قدرتمند بشود؛ یعنی همین توانمندی‌های گوناگون را باید افزایش بدهد. اگر افزایش دادیم، آن وقت می‌توانیم آسوده به مردم بگوییم "مردم! آسوده بخوابید" و خیال خودمان راحت باشد. اگر توانمندی‌ها را افزایش ندادیم، باید در اضطراب به سر ببریم

" (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان نظام، ۲۵/۰۳/۱۳۹۵). (قربانی، ۱۳۹۹: ۷۶)

دشمن برای ضربه زدن تجهیزات و منابع خود را در خدمت گرفته است آن را نابود کند جای است که تکیه‌گاه نظام اسلامی است این تکیه‌گاه همان توانمندی‌های نظام اسلامی می‌باشد که مقام معظم رهبری درباره توانمندی علمی بیان نمودند: بنده چند مورد از توانمندی‌هایی را که بیشتر آماج دشمنی‌ها است اینجا یادداشت کرده‌ام: اول؛ ایمان اسلامی (توانمندی معنوی) و دوم: توانمندی علمی. براین اساس باید با توانمندسازی خود بر مصونیت کشور از تجاوز دشمنان افزود. و این همان توصیه‌ای است که خداوند متعال در سوره انفال آیه ۶۰ به مسلمانان کرده و می‌فرماید: وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَّا تُظْلَمُونَ. و شما ای مؤمنان در مقام مبارزه با آن کافران خود را مهیا کنید و تا آن حد که بتوانید از آذوقه و تسلیحات و آلات جنگی و اسبان سواری زین کرده برای تهدید و تخویف دشمنان خدا و دشمنان خودتان فراهم‌سازید و نیز برای قوم دیگری که شما بر (دشمنی) آنان مطلع نیستید (مراد منافقان هستند که ظاهراً مسلم و باطناً کافر محض می‌باشند. و خدا بر آن‌ها آگاه است. و آنچه در راه خدا هزینه می‌کنید خدا تمام و کامل به شما عوض خواهد داد و هرگز به شما ظلم نخواهد کرد. قرآن کریم در آیه شریفه وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ...، دست آورد توانمندسازی «آمادگی» را ترساندن دشمن خدا و دشمن امت اسلامی بیان می‌کند می‌فرماید هر چه در راه خدا انفاق کنید به‌طور کامل به شما بازگردانده می‌شود که معظم له در تفسیر این آیه منظور از هر چه در راه خدا را تقویت بنیه دفاعی کشور "بیان می‌نمایند. پس شایسته است اگر گفته شود که توانمندسازی که مهم‌ترین بعد آن توانمندی معنوی است سبب تقویت بنیه دفاعی و افزایش آمادگی دفاعی کشور

در برابر متجاوزان می‌شود. به عبارتی توانمندسازی از طریق تقویت و ارتقا بنیه دفاعی کشور و نفوذ آرمانی خود در دل مسئولین، نیروهای نظامی، کارکنان و افسار مختلف مردم موجبات آمادگی دفاعی را در تمامی ابعاد به وجود می‌آورد. (قربانی، ۷۴)، بهترین دستاورد توانمندسازی و ارتقای آن دست‌یابی به سطح بالایی از توانایی دفاعی است که بتوان بدون نگرانی دغدغه‌های نظامی و امنیتی، به‌دوراز حمله و تجاوز دشمنان گام در مسیر پیشرفت بگذارد. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند: «باید کشور قدرتمند بشود؛ یعنی همین توانمندی‌های گوناگون را باید افزایش بدهد. اگر افزایش دادیم، آن وقت می‌توانیم آسوده به مردم بگوییم "مردم! آسوده بخوابید و خیال خودمان راحت باشد. اگر توانمندی‌ها را افزایش ندادیم، باید در اضطراب به سر ببریم» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان نظام، ۲۵/۰۳/۱۳۹۵). در دکترین دفاعی و توانمندسازی، نیروهای مردمی علاوه بر کار ویژه‌ی سنتی نقش‌آفرینی در عرصه‌های دفاع مسلحانه باید در حوزه‌های دیگر قدرت سازی و قدرت افزایی نیز به کار بسته شوند. (مرز ناکی، ۱۴۹:۱۳۹۷) اندیشه مقام‌معظم رهبری برگرفته از قرآن و اهل بیت (ع) است. مکتب دفاعی معظم له ضعف در مقابل دشمنان را بر نمی‌تابد همچنان که در آیه ۱۳۹ آل‌عمران می‌فرماید: *وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزِنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ*. شما هرگز سستی نکنید و اندوهناک نشوید، زیرا شما پیروزمندترین و بلندترین ملل دنیایید اگر در ایمان ثابت‌قدم باشید. به همین دلیل اقتدار دفاعی برای مبارزه با تحرکات و دشمنی دشمنان همیشه مورد تأکید رهبر انقلاب بوده است. قدرت دفاعی مشروط به نگاه عمیق به آینده است بنابراین توانمندسازی دفاعی از ضروریات نظام اسلامی برای مقابله با توطئه‌های دشمنان می‌باشد، دفاع نشانه حیات حقیقی یک کشور است چون اگر ملتی نتواند از خودش دفاع نماید در واقع زنده نیست. (ویژه‌نامه گزارش عملکرد چهارمین همایش

تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای، (۱۳۹۷)، دفاع و توانمندسازی بر اساس ایمان و توکل بر خدا، به تقوا مجهز شدن، امید به توفیق الهی داشتن، پاک‌دامنی و پرهیزگاری و روشن کردن دل‌ها به نور فضل الهی استوار است و دفاع و توانمندسازی است که قله‌ها باهمت و اراده فتح می‌شوند. (صدری، ۱۳۹۹: ۱۲۴).

«نیروهای مسلح ما باید به همت جوانان متفکر و دست‌های ماهر و مبتکر و برخوردار از روح سازندگی تجهیز شود، اما درعین حال با این اعتقاد که فناوری و علم امروز جهان به همه بشریت تعلق دارد، خود را از به‌کارگرفتن فناوری پیشرفته نظامی نیز محروم نمی‌کنیم» (بیانات در دیدار از پایگاه هشتم نیروی هوایی شهید بابایی، مورخه ۱۳۷۱/۷/۱۸).

د) فرماندهی

توانمندی و اقتداری نیروهای مسلح یک هر کشور در تأمین امنیت برای آن دولت و جلوگیری از حمله بیگانگان، تعیین‌کننده و حیاتی است. یکی از مؤلفه‌های اساسی در اقتدار نیروهای نظامی، فرماندهی است. شیوه یک فرماندهی موفق و کارآمد معمولاً در همه ارتش‌های جهان یکسان است و دارای فرمول واحدی می‌باشد. اما انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، درهای دیگری را در این زمینه گشوده است. با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و وقوع جنگ تحمیلی، تجربه نوی از فرماندهی نیروهای نظامی با محوریت دین و نقش ایمان، جهاد و شهادت ایجاد گردید. در این میان فرماندهان به‌مثابه رأس که نیروهای تحت امر در رفتارهای خود او را الگو و سرمشق خود قرار می‌دهند، نقش بی‌ظیری و بی‌بدیلی در کارآمدی نیروها دارد. در اندیشه‌ی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، فرماندهی محور اصلی قدرتمندی و اقتدار نیروهای مسلح و ستون فقرات آن است. کارآمدی و اثرگذاری فرمانده است که نیروهای نظامی را کارآمد نموده

و امنیت برای ملت به ارمغان می‌آورد. (مرز ناکی، ۱۳۹۷: ۱۶۱)، «محور اصلی نیروهای مسلح، فرماندهی است. همه‌ی آنچه در نیروهای مسلح، تأثیر و کارایی و بُرندگی دارد چه آنچه مادی است، چه آنچه انسانی است بدون نظام فرماندهی، در حقیقت هیچ و پوچ و بی‌اثر و یا بسیار کم اثر خواهد بود. به همین جهت، این ستون فرماندهی در نیروهای مسلح را باید بسیار مستحکم و ثابت کرد.» (بیانات در تاریخ ۲۲/۱۰/۱۳۶۹) مقام معظم رهبری در جای دیگری می‌فرماید: فرماندهی مهم‌ترین رکن کارآمدی نیروهای مسلح است که اگر دچار اختلال یا تزلزل شود، دیگر نمی‌توان به نیروهای مسلح امیدی داشت: «اگر در واحد نظامی، فرماندهی اختلال پیدا کرد و دچار تزلزل شد، هیچ امیدی به آن مجموعه‌ی نظامی نیست.» (بیانات در تاریخ ۰۷/۱۱/۱۳۶۸). اصلی‌ترین الزام یک فرماندهی، برخورداری از یک سازمان‌دهی مؤثر و کارآمد است. فرماندهی در ترکیب با یک سازمان‌دهی روان و پویا، درست و مستحکم، مجموعه‌ای مؤثر کارآمد را ایجاد خواهد که ارمغان آن نیروهای مسلح مقتدر و ثمره‌ی چنین نیروهایی، اقتدار و امنیت ملی است. فرمانده معظم کل قوا در مورد حساسیت نظام فرماندهی در تشکیلات نظامی می‌فرماید: «فرماندهی محور اصلی نیروهای مسلح است و باید ستون آن بسیار محکم و استوار باشد. در مجموعه‌ی نظامی، تشکیلات سازمانی با فرماندهی باید ارتباط مستحکمی داشته باشد، زیرا سازمان‌دهی کامل و پویا، فرماندهی را به معنای واقعی کلمه کارآمد می‌کند.» (بیانات در مورخه، ۲۲/۱۰/۶۹).

۲- مقاومت فرهنگی

الف) مقابله با اسلام‌ستیزی

درباره اسلام‌ستیزی و جایگزینی آن با ارزش‌های اسلامی که مصداق آن واضح است رهبری فرمودند: «این، دو تا نقطه‌ی اصلی است؛ دین و مردم. لذا دشمن هم همین‌ها را آماج حملات خود قرار داده است؛ دین را یک‌جور، وفاداری و اعتقاد مردم را یک‌جور... این مسئله از ماجرای سلمان رشدی آغاز شد تا فیلم‌های ضد اسلام هالیوودی تا کاریکاتورها تا قرآن سوزی تا حوادث گوناگونی که علیه اسلام در این گوشه و آن گوشه اتفاق افتاد، برای اینکه ایمان مردم را به اسلام و مقدسات اسلامی کم کنند» (بیانات رهبری، ۱۳۸۹/۷/۲۷).

امام خامنه‌ای نقش بعضی کشورهای غربی در اسلام‌ستیزی و توهین به مقدسات به‌ویژه قرآن و پیامبر (ص) بر ملا کرده در بیاناتی اهداف پنهانی این تهدید را چنین فرمودند: «امروز می‌بینید دنیای غرب، دستگاه استعمار، گردانندگان کمپانی‌های نفتی و تجاری بزرگ دنیا، این کار تل‌ها و تراست‌ها، همه دارند پول خرج می‌کنند، نقشه‌ریزی می‌کنند برای اسلام‌ستیزی. قرآن را آتش می‌زنند، نام مبارک پیغمبر را مورد اهانت قرار می‌دهند، کاریکاتور درست می‌کنند، کتاب می‌نویسند، در پایتخت‌های بزرگ اروپا علیه مسلمان‌ها هیجانانگیز قومی درست می‌کنند - می‌بینید دیگر؛ این‌ها چیزهای روشن و واضحی است - این‌ها معنایش چیست؟ معنایش اسلام‌ستیزی است. امروز دشمنان غربی، علیه اسلام و مسلمانان، شمشیر را از رو بسته‌اند» (بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم ۱۳۹۲/۳/۱۸).

ب) مقابله با فساد و ناهنجاری

دشمنان همیشه در تلاش هستند تا با ایجاد انحرافات اخلاقی و شبهه ایجاد کردن در مسائل اعتقادی و فرهنگی جوانان، سلامت جامعه و خانواده را به خطر انداخته و قصد برهم زدن امنیت اخلاقی جامعه را در ذهن خود می‌پرورانند. مقام معظم رهبری توصیه‌های زیادی به جوانان و مسئولین فرهنگی دارند که نشان‌دهنده اهمیت حفظ امنیت اخلاقی جامعه است. همه، بخصوص جوان‌ها، خیلی مراقب باشند. فساد اخلاقی، انحطاط اخلاقی، متأسفانه به‌عنوان یک ابزار در خدمت هدف‌های سیاسی استکبار است؛... ملت ما، جوان‌های ما، مسئولین ما خیلی باید مراقب این چیزها باشند» (لطفی مرز ناکی، ۱۳۹۴:۱۵۳).

بدون شک انحرافات و ناهنجاری‌ها در جامعه امری ناپسند به حساب می‌آید، گسترش ناهنجاری‌ها، فرهنگ جامعه را تغییر و دگرگون می‌کند و کم‌رنگ کردن تأثیر ارزش‌ها در جامعه باعث گسترش ناهنجاری در جامعه می‌گردد همچون که در کشورهای غربی این کار را انجام دادند.

«یکی از خصوصیات فرهنگ غربی، عادی‌سازی گناه است؛ گناه‌های جنسی را عادی می‌کنند. امروز این وضعیت در خود غرب به فضاقت کشیده شده؛ اول در انگلیس، بعد هم در بعضی از کشورهای دیگر و آمریکا...» (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی ۱۳۹۱/۷/۲۳)

امام خامنه‌ای در مورد فرهنگ غلط ترویج مصرف‌گرایی و اهمیت آن فروده‌اند: «ما امروز متأسفانه دچار اسراف و مصرف‌زدگی هستیم. من بارها این را عرض کرده‌ام، باز هم عرض می‌کنم؛ این خطر است در راه ما. مصرف‌زدگی را باید کم کنیم، حرص به متاع و کالای دنیا را باید کم کنیم.» (بیانات رهبری، ۱۳۹۰/۱۱/۱۴).

ج) مقابله با تهدید رسانه‌ای

یکی از مهم‌ترین تهدیدها علیه هر کشور تهدیدات فرهنگی است به همان اندازه که خطر نظامی چهره آشکار دارد. تهدید فرهنگی پنهان و پوشیده است و تا جای پیش می‌رود که بدون لشکرکشی، کشورگشای می‌کند. در اینجا رسانه‌ها مرکز ثقل هستند و نقش اول را بازی می‌کنند. رهبر معظم فرمودند: «حجم تبلیغات علیه نظام جمهوری اسلامی، یک حجم وحشت‌آوری است؛ تعداد رسانه‌ها - با شیوه‌های گوناگون - علیه نظام جمهوری اسلامی در دنیا یک تعداد نجومی عجیبی است» (بیانات در دیدار کارگزاران حج ۱۳۹۲/۶/۲۰).

د) سبک زندگی

سبک زندگی به مجموعه رفتارها و الگوهای هر فرد گفته می‌شود سبک زندگی نشان‌دهنده کنش‌ها و باورهای فرد در جامعه می‌باشد سبک زندگی در زمان پهلوی دچار تشتت در گرایش‌ها و نگرش‌ها، سنن اجتماعی و باورهای دینی خود شده و سبک زندگی اسلامی - ایرانی دچار تناقض و تضاد بسیار شده است. از دیدگاه مقام معظم رهبری، سبک زندگی به‌عنوان بخش نرم‌افزاری تمدن بوده و دامنه آن بسیار وسیع است. «برای زندگی راحت، زندگی برخوردار از امنیت روانی و اخلاقی، پرداختن به سبک زندگی مهم است» (دیدار با جوانان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳)

«سبک زندگی، بخش حقیقی و اصلی تمدن است؛ مثل مسئله خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع خوراک، نوع آشپزی، تفریحات، مسئله خط، مسئله زبان، مسئله کسب‌وکار، رفتار ما در محل کار، رفتار ما در دانشگاه، رفتار ما در مدرسه، رفتار ما در فعالیت سیاسی، رفتار ما در ورزش، رفتار ما در رسانه‌ای که در اختیار ماست، رفتار ما با پدر و مادر، رفتار ما با همسر، رفتار ما با فرزند، رفتار ما

با رئیس، رفتار ما با مرئوس، رفتار ما با پلیس، رفتار ما با مأمور دولت، سفرهای ما، نظافت و طهارت ما، رفتار ما با دوست، رفتار ما با دشمن، رفتار ما با بیگانه» (دیدار با جوانان خراسان شمالی، ۲۳/۷/۱۳۹۱).

۳- مقاومت اقتصادی

طبق فرمایشات امام خامنه‌ای هر ملت که بخواهد از جهت اعتقادی و موجودیت خود دفاع کند باید از استقلال سیاسی برخوردار و علاوه بر آن از فرهنگ قوی نیز سود ببرد این دو با داشتن اقتصادی قوی میسر خواهد شد بنابراین دفاع در برابر دشمن به اقتصاد وابسته است. (دارابی، ۲۱۳:۱۳۹۷) این وابستگی را می‌شود در بیانات معظم له مشاهده کرد. «اگر این ملت بخواهد این استقلال سیاسی را، این عرض‌اندام فرهنگی را در مقابل سلطه‌گران عالم حفظ کند، باید پایه‌های اقتصادی خود را محکم کند؛ این، ریشه دواندن استقلال در کشور است؛ و این وابسته است به تولید، به کار، به شکوفایی کار، به نوآوری در بخش‌های مختلف کار. از مرکز تحقیقات و آزمایشگاه گرفته، تاتوی محیط کارگاه‌ها، تاتوی محیط مزرعه، در همه‌جا بایستی این نوآوری وجود داشته باشد. آن وقت است که دشمنان خون‌خوار و هتاک استقلال ملت ایران با ناکامی دهان‌های خودشان را خواهند بست و کناری خواهند نشست» (بیانات مورخه ۱۳۸۷/۲/۴) بر اساسی بیانات امام خامنه‌ای تکیه به مردم برای توانمند کردن بخش خصوصی زمینه‌ساز تحقق مقاومت اقتصادی است. «بخش خصوصی را باید کمک کرد. این که ما "اقتصاد مقاومتی" را مطرح کردیم، خوب، خود اقتصاد مقاومتی شرایطی دارد، ارکانی دارد؛ یکی از بخش‌هایش همین تکیه‌ی به مردم است؛ همین سیاست‌های اصل ۴۴ با تأکید و اهتمام و دقت و وسواس هرچه بیشتر باید دنبال شود؛ این جزو کارهای اساسی

شماست. در بعضی از موارد، من از خود مسئولین کشور می‌شنوم که بخش خصوصی به خاطر کم‌توانی‌اش جلو نمی‌آید. خوب، باید فکری بکنید برای این که به بخش خصوصی توان بخشی بشود؛ حالا از طریق بانک‌هاست، از طریق قوانین لازم و مقررات لازم است؛ از هر طریقی که لازم است، کاری کنید که بخش خصوصی، بخش مردمی، فعال شود...» (بیانات مورخه ۱۳۹۱/۶/۲)

اغلب این موضوع با ریاضت اقتصادی اشتباه گرفته می‌شود. این موضوع چنان‌که از قید اضافی مقاومت پیدا است، از مقوله‌ی دفاع در کشمکش‌های اقتصادی است روشی است برای مبارزه با تحریم‌ها علیه یک منطقه یا کشوری که مورد تحریم واقع شده است. اقتصاد مقاومتی یک نوع الگوی اقتصادی است که برگرفته از فرهنگ و ارزش‌های اسلامی و انقلابی است و خصلت بارز آن توانمندی اقتصاد کشور در مقابله با تهدیدهای دشمن و تبدیل آن‌ها به فرصتی برای پیشرفت بیشتر است. در اقتصاد مقاومتی و مقابله با کار تل‌ها و دلالتان اقتصادی دشمن، مردمی کردن اقتصاد، مصرف داخلی و خرید تولیدات داخلی به‌وسیله مردم است، زیرا رونق تولید و سرمایه‌گذاری در گرو استقبال آن‌ها از تولیدات داخلی است...» (گزیده‌ای از بیانات مقام معظم رهبری در دیدار عیدانه جمعی از مسئولان کشور، در مورخ ۱۳۹۵/۱/۲۴) «در واقع، اقتصاد مقاومتی یک نظام اقتصادی است که سیاست‌های کلان سیاسی و امنیتی نظام اسلامی و برای مقاومت در برابر اقدامات تخریبی شکل می‌گیرد تا بتواند در برابر ضربات اقتصادی تحریم‌ها و توطئه‌های گوناگون اقتصادی نظام استکبار مقاومت کرده و توسعه و پیشرفت خود را ادامه دهد و روند رو به رشد همه‌جانبه خود را در ابعاد جهانی حفظ کند. اقتصاد مقاومتی رابطه نزدیکی با انسجام ملی دارد. منظور از اقتصاد مقاومتی فعال و پویا است نه یک اقتصاد منفعل و بسته، به‌طوری‌که کشور ضمن مقاومت در برابر

موانع و ناملایمات بتواند مسیر خود و روند پیشرفت پایدار خود را حفظ کند. در واقع اقتصاد مقاومتی در مقابل اقتصاد منزوی قرار دارد، اقتصاد مقاومتی از ویژگی استقلال و خودکفایی بهره‌مند است و تلاش می‌کند آسیب‌پذیری خود را به حداقل برساند و همچنین این اقتصاد، اقتصادی است که در تعامل با سایر اقتصادها قرار دارد، بدین معنی که این اقتصاد یک اقتصاد منزوی و بسته نیست.».

الف) وابسته نبودن به نفت

به باور اکثر کارشناسان اقتصادی علت آسیب‌پذیری اقتصاد ایران تک‌محصولی و وابستگی زیاد به نفت بوده است که با تحریم فروش نفت اقتصاد کشور متزلزل شد رهبر انقلاب این موضوع را سال‌ها قبل به مسئولان تذکر داده بود و در سال ۹۲ در جمع زائران حرم رضوی (ع) نیز فرمودند: «تحریم‌ها بالاخره اثر گذاشت؛ این هم یک اشکال اساسی در خود ما است. اقتصاد ما دچار این اشکال است که وابسته‌ی به نفت است. ما باید اقتصاد خودمان را از نفت جدا کنیم؛ دولت‌های ما در برنامه‌های اساسی خودشان این را بگنجانند. من هفده هجده سال قبل به دولتی که در آن زمان سرکار بود و به مسئولان گفتم کاری کنید که ما هر وقت اراده کردیم، بتوانیم در چاه‌های نفت را ببندیم. آقایان به قول خودشان «تکنو کرات» لبخند انکار زدند که مگر می‌شود؟! بله می‌شود؛ باید دنبال کرد، باید اقدام کرد، باید برنامه‌ریزی کرد. وقتی برنامه‌ی اقتصادی یک کشور به یک نقطه‌ی خاص متصل و وابسته باشد، دشمنان روی آن نقطه‌ی خاص تمرکز پیدا می‌کنند» (بیانات در حرم رضوی ۱/۱/۱۳۹۲)

«امروز شما ملاحظه کنید، وقتی روی نفت ما فشار می‌آورند، ما دچار مشکل می‌شویم، این ناشی از چیست؟ ناشی از این است که ما تکیه‌مان را به نفت از بعد از دوره‌ی جنگ و پایان جنگ تا امروز، نتوانستیم کم کنیم، اگر ما تکیه‌مان را به نفت کم

می‌کردیم، فشار بر روی نفت این قدر برای ما سخت تمام نمی‌شد. بنابراین به خودمان بایستی مراجعه کنیم، از خودمان بایستی بخواهیم که گره‌ها را با نیروی اراده حل کنیم» (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان ۱۳۹۲/۶/۱۴) لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا (سوره نساء، آیه ۱۴۱) وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمْ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ (سوره هود، آیه ۱۱۳).

ب) آرامش اقتصادی

از نظر قرآن فعالیت اقتصادی و بهره‌مندی از نعمت‌های طبیعی برای زندگی عمل‌عبادی و مظهر عبودیت خداوند است در قرآن سوره ملک آمده است. «هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ» از نظر اسلام، سود اقتصادی هدف نیست بلکه ابزاری برای تعالی جامعه اسلامی است. روش اقتصاد اسلامی منطبق با حقایق است که به دنبال شکاف طبقاتی نبوده بلکه با مبانی اسلامی و انسانی ارزشمند و کارگشا است از آیه ۱۳۹ آل عمران، اقتصاد مقاومتی را می‌توان استخراج کرد. «وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزِنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» «إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ» اعراف ۳۳. تحریم یکی از ابزارهای سیاست خارجی کشورهای قدرتمند همیشه به‌عنوان موضوعی کاربردی مورد توجه بوده است. آرامش اقتصادی برای مقابله با تحریم بسیار مهم است. انجام تحریم‌های یک‌طرفه و ایجاد محدودهای تجاری و مالی از ابزارهای غیرقانونی مستکبران برای فشار به کشورهای دیگر از جمله جمهوری اسلامی در طول سال‌های گذشته بوده است که به بهانه‌های مختلف اعمال می‌کند. (هوشیار، ۱۳۶: ۱۳۹۷) دشمن از ابزارهای گوناگون برای تضعیف کشورهای هدف استفاده می‌نماید از جمله «تحریم

یکی از این ابزارها است؛ این ابزار از نظر آن‌ها برای شکست نظام جمهوری اسلامی است» (بیانات در مورخه ۱۳۹۲/۸/۲۹)

رهبر انقلاب در این مورد فرمودند: «آنچه در درجه‌ی اول در زمینه‌ی اقتصاد لازم است، یکی ثبات و آرامش و خاموش کردن تلاطم عرصه‌ی اقتصادی است، یعنی این تلاطمی که وجود دارد، چه تلاطم ذهنی مردم، چه آنچه در بازار وجود دارد، این را بایستی باتدبیر - که البته این بیشتر به سیاست‌های شما و اظهارنظرهای شما و برخی از اقدامات سریع شما وابسته است - حل کرد. یک مسئله هم مسئله‌ی مهار تورم است، یکی هم تأمین نیازهای اساسی مردم است؛ این‌ها چیزهای اولویت‌داری است که بایستی در درجه‌ی اول مورد توجه قرار بگیرد؛ و تحرک بخشیدن به تولید ملی. این‌ها مسائل اساسی اقتصاد ما است؛ باید به این‌ها توجه بکنید» (بیانات در مورخه ۱۳۹۲/۶/۶) آرامش اقتصادی باایمان و عمل صالح ایجاد می‌شود. «وَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَ ارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَ مَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَ بئسَ الْمَصِيرُ» سوره (بقره، ۱۲۶)؛ وَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَ اجْنُبْنِي وَ بَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ» (سوره ابراهیم، ۳۵)؛ وَ كَيْفَ أَخَافُ مَا أُشْرِكْتُكُمْ وَ لَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَ هُمْ مُهْتَدُونَ» (سوره الأنعام: ۸۱ و ۸۲).

ج) مقابله با فساد اقتصادی

به هر نوع تصرف غیرقانونی در اموال خصوصی و دولتی و سوءاستفاده از قدرت و اختیارات برای استفاده از امکانات مالی فساد اقتصادی اطلاق می‌شود. (لطفی مرز ناکی، ۱۳۹۷:۱۳۹) فساد مالی چندوجهی است که آثار منفی آن از نظر سیاسی، اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی غیرقابل جبران است فساد اقتصادی یکی از عوامل سقوط دولت‌ها و خطر تهدیدکننده برای حکومت‌ها می‌باشد.

رهبر انقلاب در مورد مبارزه با فساد فرمودند: «چند سال قبل از این، بنده درباره فساد اقتصادی، به رؤسای قوا نامه دادم. خوب، با فساد اقتصادی مبارزه کنید. به زبان گفتن که مطلب تمام نمی‌شود؛ عملاً با فساد مبارزه کنید. هی بگوییم مبارزه با فساد اقتصادی. خب، کو؟ در عمل چه کار شد؟ چه کار کردید؟ این‌هاست که انسان را متأثر می‌کند» (۱۳۹۱/۱۱/۲۸) «واقعاً فساد مثل موربانه است؛ نگذارید که فساد و رشوه و پارتی‌بازی و اسراف و تجمل و خرج‌های زیادی و مانند این‌ها، در دستگاهتان نفوذ بکند. بخشی از این علاجه‌ی که در زمینه‌ی مسائل اقتصادی آقای دکتر روحانی اشاره کردند، در همین صرفه‌جویی‌ها و مبارزه‌ی با فسادها تأمین‌شدنی است؛ سلامت اقتصادی و مبارزه‌ی با فساد است. ببینید منصب حکومتی، جایگاه قدرت و منابع مالی است؛ و سوسه‌ها در اینجا انسان را راحت نمی‌گذارد» (بیانات در مورخه ۱۳۹۲/۶/۶) دین اسلام به مبارزه با فساد اقتصادی تأکید نموده است و مقابله با این موضوع می‌تواند یکی از مصداق‌های آشکار برقراری قسط و عدل باشد و در قرآن از آن به‌عنوان یکی از هدف‌های بعثت پیامبران بیان گردیده است. (لطفی مرز ناکی، ۱۴۱:۱۳۹۷) «وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ» (یونس، آیه ۴۷) «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ» (توبه، ۳۴) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» (حدید، ۲۵) «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا» (نساء، ۵۱).

نتیجه

مؤلفه‌های بیان شده در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در عرصه‌های نظامی، اقتصادی و فرهنگی می‌باشد که مورد بررسی قرار گرفته است.

در مقاومت نظامی دشمن شناسی یکی از اصلی‌ترین و مهم‌ترین موضوعات برای دفع تهدیدات می‌باشد و در سخنان پیامبر اکرم (ص) برای شناخت دشمن تأکید گردیده است. امام علی (ع) نیز دشمن شناسی را رمز بصیرت دانسته، شناخت دشمن در قرآن جایگاه خاص دارد و در آیات فراوان به شناخت و مقابله با آن تأکید شده است، مقام معظم رهبری شناخت دشمن را ضروری دانسته که نباید از دشمن غافل شد. دیپلماسی دفاعی یکی دیگر از عوامل امنیت ملی است که در بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌عالی) به آن تأکید فراوان شده که عبارت است از مذاکره و روابط با دیگران میان نظامیان توسط دیپلمات‌های نظامی و موفقیت دیپلماسی دفاعی منوط به شناخت شرائط و برخورد داری از سطح قابل توجه توانمندی می‌باشد.

توانمندسازی و ارتقای دفاعی برای بازدارندگی دارای اهمیت و مورد توجه کشورها است چون امنیت و استقلال یک کشور زمانی تضمین می‌گردد که آن کشور قدرت نظامی بالای داشته باشد، مهم‌ترین هدف توانمندسازی و فهماندن به برتری خود است. رهبرانقلاب اسلامی می‌فرماید باید قدرتمند شد و توانمندی را افزایش داد که این نظریه برگرفته از آیات قرآن است که به آن سفارش فراوان گردیده توانمندسازی از ضروریات نظامی اسلامی می‌باشد.

از مؤلفه‌های مهم اقتدار نیروهای نظامی فرماندهی است با پیروزی انقلاب اسلامی فرماندهی نیروهای نظامی با محوریت دین نقش ایمان، جهاد و شهادت ایجاد گردید در این میان فرماندهان به‌عنوان رأس نیروهای زیر امر در رفتار او را الگوی خود قرار

می‌دهند و نقش بی بدیلی در کارآمدی نیروها دارد. در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله عالی) فرماندهی محور اصلی قدرتمندی نیروهای مسلح و ستون فقرات آن است. مقاومت فرهنگی مقابله با اسلام ستیزی دشمن دین را مورد آماج خود قرار داده است که رهبری انقلاب اسلامی نقش برخی کشورهای غربی را در اسلام ستیزی بر ملا کرد، مقابله با فساد و ناهنجاریها یک امر ضروری است که رهبرانقلاب توصیه زیادی به جوانان و مسئولین فرهنگی دارند نشان دهنده اهمیت اخلاقی جامعه است، مقابله با تهدید رسانه‌ای از مهمترین تهدیدها علیه یک کشور تهدیدات فرهنگی است. سبک زندگی از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله عالی) سبک زندگی به‌عنوان بخش نرم افزاری بوده و دامنه‌ای آن وسیع است و برخورد داری از امنیت روانی و اخلاقی بسیار مهم می‌باشد. مقاومت اقتصادی طبق بیانات امام خامنه‌ای (مدظله عالی) هر ملت که بخواهد از جهت اعتقادی و موجودیت خود دفاع کند باید از استقلال سیاسی برخورد دار و علاوه بر آن از فرهنگ قوی سود ببرد که این دو با اقتصادی قوی داشتن میسر خواهد شد و باید اقتصاد خود را محکم کنید، با نفت وابسته نبود و اقتصاد مقاومتی باید داشته باشید، طبق آیات قرآن در اقتصاد با دیگران نباید وابسته بود. آرامش اقتصادی و بهره‌مندی از نعمت‌های طبیعی برای زندگی عمل عبادی است. از نظر قرآن اقتصاد ابزار برای تعالی جامعه اسلامی است و روش اقتصاد اسلامی منطبق با حقایق است و آیات قرآن آن را تأیید می‌نماید. مبارزه با فساد اقتصادی هر نوع تصرف غیرقانونی در اموال دیگران فساد اقتصادی محسوب می‌گردد که آثار منفی آن غیرقابل جبران است فساد اقتصادی یکی از عوامل سقوط دولت‌ها و تهدیدکننده برای حکومت‌ها می‌باشد.

منابع

قرآن کریم

۱. انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، چ اول، انتشارات سخن، ۱۳۸۱ش.
۲. جعفری، اصغر، عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله)، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۹ش.
۳. جعفری، اصغر، دیپلماسی دفاعی در اندیشه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، یاران شاهد، تهران - ایران، ۱۳۹۲ ه.ش.
۴. حسین‌خانی، نورالله، مبانی نظری اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ناشر: یاران شاهد، تهران، ۱۳۹۲ ه.ش.
۵. حلیمی، علی، مال ستان در بستر تاریخ معاصر، نشر حکمت فراز، قم، ۱۳۹۹ش.
۶. ثقفی، ابراهیم بن محمد، الغارات، تصحیح جلال‌الدین، نشر انجمن آثار ملی، تهران، ۱۳۹۵ق.
۷. رضی، محمد بن حسین، نهج‌البلاغه، ترجمه دشتی، قم، بی‌تا.
۸. دارابی، مسعود، دفاع دانش بیان در اندیشه امام خامنه‌ای، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۷ش.
۹. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، چ ۴، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۴ش.

۱۱. صدری، علی‌اصغر، نشریه علمی - تخصصی مکتب دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سال چهارم، شماره ۷ نشر سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۹ ش.
۱۲. صدری، علی‌اصغر، نشریه علمی - تخصصی مکتب دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سال چهارم، شماره ۵ نشر سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۹ ش.
۱۳. مرادی، بهرام، ترکاشوند، جلال، افغانستان جدید و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، چ ۱، تهران، برآیند پویش، ۱۳۸۹ ش.
۱۴. مجموعه مقاله‌های دفاع آینده‌نگر در اندیشه امام خامنه‌ای چهارمین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۹ ش.
۱۵. رحیم صفوی، سیدیچی، جلالی نسب، عبدالله، جغرافیای امنیتی مرز ایران و افغانستان و پیامدهای امنیتی آن بر ج.ا.ا، انتشارات مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد شیرازی، تهران، ۱۳۹۵ ش.
۱۶. لطفی مرز ناکی، رحمان، دفاع هوشمند اندیشه امام خامنه‌ای، نشر آوای سبحان، تهران، ۱۳۹۴ ش.
۱۷. لطفی مرز ناکی، رحمان، دفاع هوشمند در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به روش استنباط تطبیقی (با تکیه بر آیات و روایات) انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۷ ش.

۱۸. لطفی مرزناکی، رحمان، درآمدی بر دفاع قابلیت محور و توانمندسازی در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۷ش.
۱۹. مهاجر نیا، محسن، اندیشه سیاسی متفکران اسلامی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۹ش.
۲۰. مهاجر نیا، محسن، فلسفه سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۳ش.
۲۱. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، بحار دار احیاء التراث العربی، بیروت، چاپ: دوم، ۱۴۰۳ ق.
۲۲. همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (چهارمین: ۱۳۹۷: تهران) انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۹ش.
۲۳. همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (سومین: تهران: ۱۳۹۵) دفاع قابلیت محور و توانمندسازی در اندیشه امام خامنه‌ای، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۶ش.
۲۴. قربانی، سعید، توانمندسازی معنوی نیروهای مسلح در اندیشه امام خامنه‌ای، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۹ش.
۲۵. دبیرخانه همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای، ویژه‌نامه گزارش عملکرد چهارمین همایش تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای، سازمان

عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، دبیرخانه دائمی، ۱۳۹۷ش.

۲۶. گروه نویسندگان مقالات برگزیده، گزیده مقالات، اولین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، شاهد یاران، تهران، ۱۳۹۱ش.

۲۷. لطفی مرزناکی، رحمان، درآمدی بر دفاع در اندیشه امام خامنه‌ای، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۵ش.

۲۸. لطفی مرزناکی، رحمان، دفاع هوشمند اندیشه امام خامنه‌ای، نشر آوای سبحان، تهران، ۱۳۹۴ش.

۲۹. هوشیار، علی، دفاع هوشمند در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به روش استنباط تطبیقی انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۷ش.

۳۰. دهخدا، علی‌اکبر، لغت‌نامه دهخدا، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۸۵ش.

۳۱. لطفی مرزناکی، رحمان، اقتصاد مقاومتی نظریه‌ای بنیادین در تقابل با وابستگی از منظر رهبر انقلاب، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح انتشارات دفاع، تهران، ۱۳۹۸ش.